Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ОСВІТИ»

Студента 2 курсу, 7м групи,
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне управління та адміністрування» _____ Корнієнко Лілії Ігорівни
(підпис студента)

Науковий керівник
канд. екон. наук.,
доцент _____ Головня Юлія Ігорівна
(підпис керівника)

Гарант освітньої програми
д. н. держ. упр.,
професор _____ Орлова Наталія Сергіївна
(підпис гаранта)

2019

ЗМІСТ

ВСТУП……3

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФУНКЦІЙ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ОСВІТИ……..……5

1.1. Функції органів місцевого самоврядування в системі освіти…….….5

1.2. Нормативно-правові засади функціонування органів місцевого самоврядування в системі освіт…….……8

РОЗДІЛ ІІ. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РОБОТИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ОСВІТИ…….……20

2.1. Сучасний стан роботи органів місцевого самоврядування в системі освіти……20

2.2 Аналіз роботи органів місцевого самоврядування об’єднаних територіальних громад……..26

РОЗДІЛ ІІІ. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ОРГАНІВ САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ОСВІТИ……32

3.1 Зарубіжний досвід діяльності органів місцевого самоврядування у сфері освіти……32

3.2 Напрямки вдосконалення організації роботи органів місцевого самоврядування у сфері освіти……35

ВИСНОВКИ……41

СПИСОВИК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……..……46

ВСТУП

Актуальність дослідження Освітня система останні роки перебуває у стадії реформ, щороку ми спостерігаєсо зміни, проте незавжди виявляється позитивний результат. Наша мета дослідити орагни місцевого самоврядування та виявити якісні сторони змін у сучасній системі освіти.

Аналізуючи літературні джерела щодо сучасного стану органів місцевого самоврядування в системі освіти, можна сказати наступне, реформу освіти посилює і посилює децентралізаційна реформа. Дана реформа направлена на зміну освіти, а також на покращення управління.

Наразі передують форми об’єднання територіальних громад, які мають перелік позитивних результатів:

- Визначення опорних шкіл та оптимізація шкільної допомагає підвищення якості освіти;
- Інклюзивне середовище допомагає адаптуватися дітям с особливими потебами, отримати якісну освіти, а також пристосуватися до реального життя;
- Обєднані територіальні громади мають повноваження створювати або розформовувати начальні заклади, укладати контракти з диреткором на правах засновників, що збільшує незалежність від обласних та районних рад;
- Закон України «Про загальну середню освіту» чітко визначає межі шкільної автономії, а саме фінансову, кадрову, організаційну та академічну.

Об’єкт дослідження – процес організації роботи органів місцевого самоврядування у сфері освіти.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних та прикладних аспектів організації роботи органів місцевого самоврядування у сфері освіти.

Метою роботи є дослідження сучасного стану організації роботи органів місцевого самоврядування у сфері освіти, а також обґрунтування інноваційних методів покращення роботи органів освіти на місцевому рівні.

Відповідно до предмета та мети, нами визначені наступні завдання дослідження:

1. Теоретично обгрунтувати актуальність обраної теми.
2. Дослідити сучасний стан роботи органів місцевого самоврядування у системі освіти.
3. Дослідити заружний досвід та виокремити корисні практики для нашої країни;
4. Розробити практичні рекомендації щодо застосування Інноваційних методів.

Для досягнення поставленої мети нами були використані наступні методи:

Зіставлення, систематизація, класифікація та узагальнення теоретичного матеріалу наукових та літературних джерел.

Практичне значення роботи полягає в тому, що матеріали дослідження можно застосовувати в територіально об’єднаних громадах.

Інформаційною базою виступили результати наукових і прикладних досліджень українських та зарубіжних вчених, навчальних посібників, монографій, мережі Інтернет, нормативних документів України.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

Результати дослідження опубліковано в статті «Органи місцевого самоврядування як суб’єкти управління освітою : організаційно-правові засади». Публічне управління та адміністрування в умовах суспільних трансформацій. Збірник наукових статей.2019.-С.195.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНЕ АНАЛІЗ ФУНЦІЙ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ОСВІТИ

1.1 Функції органів місцевого самоврядування у сфері освіти

Місцеве самоврядування - багатогранне та комплексне політико-правове явище, яке може характеризуватися різнобічно. Аналіз Конституції України (1996р.) дозволяє зробити висновок, що місцеве самоврядування як об'єкт конституційно-правового регулювання виступає в якості:

по-перше, відповідної засади конституційного ладу України;

по-друге, специфічної форми народовладдя;

по-третє, права жителів відповідної територіальної одиниці (територіальної громади) на самостійне вирішення питань. місцевого значення.

Місцеве самоврядування як засада конституційного ладу виступає одним із найважливіших принципів організації і функціонування влади в суспільстві й державі та є необхідним атрибутом будь-якого демократичного ладу. У ст. 2 Європейської Хартії місцевого самоврядування проголошується: "Принцип місцевого самоврядування повинен бути визнаний у законодавстві країни і, по можливості, у конституції країни".

Як специфічна форма реалізації належної народові влади місцеве самоврядування характеризується:

1. місцеве самоврядування має особливого суб'єкта - територіальну громаду, тобто жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста. Територіальна громада здійснює місцеве самоврядування безпосередньо та через органи місцевого самоврядування

2. місцеве самоврядування займає окреме місце в політичній системі (в механізмі управління суспільством та державою). Місцеве самоврядування, його органи, згідно

Конституції України, не входять до механізму державної влади, хоча це й не означає його повної автономності від держави, державної влади.

Взаємозв'язок місцевого самоврядування з державою досить тісний і знаходить свій вияв у тому, що, по-перше, і місцеве самоврядування, і державна влада мають єдине джерело - народ (ч. 1 ст. 5 Конституції України); по-друге, органам місцевого самоврядування можуть надаватися законом окремі повноваження органів виконавчої влади (ст. 143 Конституції України) і стан їх реалізації контролюється відповідними органами виконавчої влади.

Таке становище місцевого самоврядування в політичній системі дозволяє характеризувати його як самостійну (поряд з державною владою) форму публічної влади - публічну владу територіальної громади]. Самостійність місцевого самоврядування гарантується Конституцією України, ст. 145 якої передбачає, що права місцевого самоврядування захищаються в судовому порядку, а ст. 142 визначає матеріальну і фінансову основу місцевого самоврядування;

3. місцеве самоврядування має особливий об'єкт управління - питання місцевого значення, перелік яких у вигляді предметів відання органів та посадових осіб місцевого самоврядування визначено в Законі України від 21 травня 1997 р. "Про місцеве самоврядування в Україні".

Функції (основні напрями і види діяльності) місцевого самоврядування є багатоманітними і різняться за своїм призначенням і юридичними властивостями. Наприклад, за об’єктно-цільовою характеристикою функції органів місцевої влади можна поділити так: 1) бюджетно-фінансові; 2) матеріально-технічні; 3) інформаційні; 4) планування та програмування розвитку відповідних територій; 5) нормотворчі; 6) соціально-культурні; 7) екологічного контролю; 8) політичні тощо. Крім того, функції місцевого самоврядування також може бути класифіковано за суб’єктами місцевого самоврядування, що дає підстави виділити функції: територіальних громад; місцевих рад; виконавчих органів; сільських, селищних і

міських голів; органів самоорганізації населення тощо. Зазначені функції є загальними для всіх сфер місцевого життя та спрямовані на вирішення питань місцевого значення. Слід зазначити, що базисом формування, організації та функціонування органів місцевого самоврядування є певні принципи. Відповідно до ст. 4 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" [4] до основних принципів відносять: 1) народовладдя, що означає, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ, який здійснює її безпосередньо та через органи державної влади і місцевого самоврядування; 2) законність в організації та діяльності інституцій місцевого самоврядування, що підкріплена чинним законодавством України; 3) гласність, що забезпечує прозору діяльності органів місцевого самоврядування і систематичне інформування населення про неї; 4) колегіальність, що означає таку організацію та функціонування відповідного колективного органу, до складу якого входить певна кількість осіб, вибраних персонально у визначеному законом порядку, і питання, що належать до його компетенції, вирішуються більшістю голосів на засадах колективного обговорення; 5) поєднання місцевих і державних інтересів, що відбувається внаслідок реалізації спільних зусиль органів місцевої влади; 6) виборність: органи місцевого самоврядування формуються шляхом вільних виборів, що здійснюються на основі загального, рівного і прямого виборчого права таємним Напрями реформування системи місцевого самоврядування в Україні 4 Теорія та практика державного управління 4(55)/2016 голосуванням терміном на п'ять років (сільські, селищні, міські голови терміном на чотири роки); 7) правова, організаційна та матеріально-фінансова самостійність у межах повноважень, визначених чинним законодавством; 8) підзвітність та відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед територіальними громадами; 9) державна підтримка та гарантія місцевого самоврядування, що виявляється в наданні територіальним громадам та їхнім органам владноуправлінських повноважень; 10) судовий захист

прав місцевого самоврядування. До речі, все ще назрілим є питання про розмежування функцій та повноважень

1.2 Нормативно-правові засади функціонування органів місцевого самоврядування у сфері освіти

Місцеве самоврядування є важливою структурною ланкою системи публічного управління в Україні та має основні цілі, визначені Конституцією України [13], законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [5], а саме: визначення стратегій соціально-економічного та культурного розвитку територій, управління комунальним майном, прийняття місцевих бюджетів, фінансування базових цілей розвитку цієї сфери. Роль органів місцевого самоврядування як суб'єктів управління освітою також визначається згаданими цілями, наповнюючи їх специфічним змістом. У новому соціальному сценарії роль держави характеризується відмовою від методів жорсткого адміністрування, але це не означає послаблення її регулюючої ролі. Держава має гарантувати якісну освіту шляхом забезпечення високих освітніх стандартів.

Правовою основою функціонування системи освіти в Україні є Бюджетний кодекс України [1], закони України «Про освіту» [6], «Про дошкільну освіту» [9], «Про загальну середню освіту» [8], «Про позашкільну освіту» [10], «Про професійно-технічну освіту» [11], «Про вищу освіту» [12]. Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012 - 2021 рр. [19] передбачено розроблення і прийняття Кодексу законів України про освіту, оновлення законодавчо-нормативної бази системи освіти, адекватної вимогам часу. На сьогодні з метою прискорення процесу реформування освітньої галузі на урядовому рівні прийнято низку надзвичайно важливих для освіти державних цільових соціальних програм щодо розвитку дошкільної освіти, позашкільної освіти, підвищення якості шкільної природничо-математичної освіти, розвитку професійно-технічної освіти,

упровадження в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-телекомунікаційних технологій та багато інших ініціатив.

Державна політика в галузі освіти полягає в тому, що Україна визнає освіту пріоритетною сферою соціально-економічного, духовного й культурного розвитку суспільства. Від імені держави політику в галузі освіти в Україні визначає Верховна Рада України (відповідно до Конституції України), а здійснюють її органи державної виконавчої влади й органи місцевого самоврядування.

В управлінні освітою на рівні району та області місцеві державні адміністрації виступають у ролі найбільш повноважних органів, які здійснюють не лише функції державної влади, а й самоврядні функції, оскільки володіють реальними важелями впливу, мають у своєму складі виконавчі органи у сфері освіти – районні (обласні) відділи (управління) освіти. Неодмінною умовою ефективного досягнення важливих стратегічних завдань органів місцевого самоврядування у сфері освіти є створення адекватної організаційної структури управління, яку можна розглядати як форму суспільного поділу та кооперації' управлінської діяльності [3].

Управління освітою реалізується відповідно до адміністративно-територіального поділу країни. Спеціальні виконавчі органи управління освітою створюються залежно від адміністративно-територіальної одиниці як при місцевих органах виконавчої влади, так і при органах місцевого самоврядування (табл. 1). Подвійне підпорядкування, «конкуренція компетенцій» місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування має місце в районах та областях.

Закон України «Про освіту» [6] визначає систему органів управління освітою, а Бюджетний кодекс [1] визначає джерела фінансування навчальних закладів.

Таблиця 1

Суб'єкти управління освітою в Україні

Адміністративно-територіальна одиниця	Суб'єкти управління освітою	
	Місцеві органи виконавчої влади	Органи місцевого самоврядування
Село	Районна державна адміністрація (ЗНЗ I-III ступеня)	Сільська рада (ДНЗ, НВК «ДНЗ-ЗНЗ», «ЗНЗ-ДНЗ» за умови, що ЗНЗ – I ступеня)
Селище	Районна державна адміністрація (ЗНЗ I-III ступеня)	Селищна рада (ДНЗ, НВК «ДНЗ-ЗНЗ», «ЗНЗ-ДНЗ» за умови, що ЗНЗ – I ступеня)
Місто районного значення	Районна державна адміністрація (ЗНЗ I-III ступеня)	Міська рада (ДНЗ, НВК «ДНЗ-ЗНЗ», «ЗНЗ-ДНЗ» за умови, що ЗНЗ – I ступеня)
Район	Районна державна адміністрація (ЗНЗ, НВК «ДНЗ-ЗНЗ», «ЗНЗ-ДНЗ» за умови, що ЗНЗ – I-II, I-III ступенів, навчальні заклади для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації, вища освіта, позашкільна освіта)	-
Місто обласного значення	-	Міська рада (ДНЗ, ЗНЗ, НВК «ДНЗ-ЗНЗ», «ЗНЗ-ДНЗ», навчальні заклади для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації, вища освіта, позашкільна освіта)
Область	Обласна державна адміністрація (загальна середня освіта для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації; професійно-технічна освіта; вища освіта; післядипломна освіта; позашкільна освіта)	-

Умовні скорочення:

ДНЗ – дошкільні навчальні заклади,

НВК – навчально-виховні комплекси,

ЗНЗ – загальноосвітні навчальні заклади.

Як бачимо, у селах та селищах розташовані навчальні заклади, що перебувають у віданні сільських (селищних) рад та районних державних адміністрацій. У районах та областях оперативне управління навчальними закладами, що перебувають у спільній власності територіальних громад району та області, здійснюється місцевими державними адміністраціями, а фінансуються ці заклади відповідно до районного та обласного бюджету. Отже, зазначені адміністративно-територіальні одиниці характеризуються централізацією управління освітою. У районах та областях виконавчі органи у сфері освіти є структурними підрозділами відповідно районних та обласних державних адміністрацій. У цих адміністративно-територіальних одиницях місцеві органи виконавчої влади беруть на себе основний обсяг повноважень у здійсненні управління.

Згідно з чинним Бюджетним кодексом України [1] фінансування дошкільних навчальних закладів (ДНЗ), навчально-виховних комплексів (НВК) «ДНЗ-ЗНЗ», «ЗНЗ-ДНЗ» за умови, що ЗНЗ – 1 ступеня, здійснюється із бюджетів сіл, селищ, міст районного значення.

Проблемою утримання навчальних закладів із місцевих бюджетів є залишковий характер їх фінансування. Під час їх формування провідною має бути ідея про інвестиційний характер витрат на освіту, розгляд їх як інструменту досягнення важливих цілей розвитку території, фактору економічного й соціального їх розвитку.

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [5] органи місцевого самоврядування: забезпечують здобуття неповнолітніми загальної середньої освіти, сприяють діяльності дошкільних і позашкільних навчально-виховних закладів, дитячих, молодіжних та науково- просвітницьких організацій; забезпечують у межах наданих їм повноважень доступність і безоплатність освіти на

відповідній території, можливість навчання в школах державною й рідною мовами; організовують облік дітей дошкільного та шкільного віку; надають допомогу випускникам шкіл у працевлаштуванні тощо. Відповідно до Положення про порядок створення, реорганізацію та ліквідацію навчально-виховних закладів [18] органи місцевого самоврядування створюють навчальні заклади або видають дозволи засновнику на створення навчально-виховних закладів недержавної та некомунальної власності. Аналогічні повноваження відповідно до Конституції [13] та законодавства України мають і місцеві державні адміністрації.

У своїй діяльності виконавчі органи місцевого самоврядування у сфері освіти керуються як загальнодержавними нормативними актами (Конституція України, закони України, укази Президента, постанови, розпорядження, доручення Кабінету Міністрів України, накази МОН України), так і регіональними нормативними актами (розпорядження, доручення голови місцевої держадміністрації, регіональні, міські програми тощо). Управлінська діяльність органів місцевого самоврядування у сфері освіти документується розпорядженнями та наказами начальників управлінь (відділів) освіти. У сфері впливу сільських, селищних, міських рад перебувають переважно заклади дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти. Тому завданнями виконавчих органів місцевого самоврядування у сфері освіти є створення належних умов для здобуття якісної освіти, збільшення рівня охоплення дітей дошкільною освітою, перехід загальної середньої школи ІІІ ступеня на профільне навчання, упровадження перспективних моделей педагогічного досвіду, використання інформаційних комп’ютерних технологій в освітньому процесі, створення системи профілактики й збереження здоров’я, соціального захисту учасників навчально-виховного процесу.

Органи місцевого самоврядування у своїй діяльності стосовно формування мережі закладів освіти та їх фінансування мають ураховувати наявну демографічну ситуацію та тенденції її зміни, ситуацію на територіальному ринку праці,

спеціалізацію території та зосереджувати увагу на реалізації прав громадян на освіту та управління нею (рис. 1).

Рис. 1. Схема управління освітою на рівні органів місцевого самоврядування

У нашій державі органи місцевого самоврядування мають у сфері освіти як власні (самоврядні), так і делеговані повноваження, визначені Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [5]. Проте законодавством не визначено, як діяти у випадку, коли самоврядна одиниця не спроможна реалізувати покладені на неї

повноваження. Спостерігається розходження між повноваженнями органів місцевого самоврядування та врегулюванням їх фінансового забезпечення.

Для виконання делегованих повноважень бюджетам місцевого самоврядування передаються у вигляді трансфертів відповідні кошти, а дефіцитним бюджетам надаються дотації для виконання видатків за захищеними статтями. Здійснення органами місцевого самоврядування делегованих повноважень органів виконавчої влади контролюють відповідні місцеві державні адміністрації, а в окремих випадках – міністерства та інші центральні органи виконавчої влади та їх територіальні підрозділи (районні державні адміністрації контролюють здійснення делегованих повноважень виконавчими органами сільських, селищних, міських рад, міст районного значення, розташованих на території району, а обласні державні адміністрації – здійснення аналогічних повноважень виконавчими органами міських рад міст обласного значення) (табл. 2) [7].

Таблиця 2

Повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у сфері освіти

Власні (самоврядні) повноваження	Делеговані повноваження
Управління закладами комунальної форми власності, їх матеріально-технічне, фінансове забезпечення. Забезпечення здобуття неповнолітніми повної загальної середньої освіти. Створення при загальноосвітніх навчальних закладах комунальної форми власності фонду загальнообов'язкового навчання. Безкоштовне підвезення до місця навчання і додому школярів. Організація медичного обслуговування і харчування в закладах освіти.	Забезпечення доступності та безоплатності освіти, вивчення рідної мови. Розвиток всіх видів освіти, вивчення потреби та формування замовлення на підготовку спеціалістів. Організація обліку дітей дошкільного та шкільного віку. Надання допомоги випускникам шкіл у працевлаштуванні. Забезпечення школярів, які навчаються в державних і комунальних навчальних закладах, безоплатними підручниками. Реєстрація статутів закладів освіти

Відповідно до Закону України «Про освіту» [6] органи місцевого

самоврядування разом з органами державної виконавчої влади покликані здійснювати державну політику в галузі освіти шляхом управління навчальними закладами, що перебувають у комунальній власності територіальних громад. Для вирішення цих завдань місцеві органи державної виконавчої влади й органи місцевого самоврядування створюють відповідні органи управління освітою – відділи освіти та управління освіти (на обласному рівні), які діють на підставі законів України «Про освіту» [6], «Про місцеве самоврядування в Україні» [5], «Про місцеві державні адміністрації» [7], положень про відділи та управління освіти місцевих органів самоврядування й органів виконавчої влади, які приймаються на підставі типових положень, інших нормативних актів.

Реорганізація і ліквідація загальноосвітніх навчальних закладів, заснованих на комунальній формі власності або переданих у комунальну власність, здійснюється за рішенням органу місцевого самоврядування, у підпорядкуванні якого перебуває загальноосвітній навчальний заклад, а в сільській місцевості – лише за згодою територіальних громад. У загальноосвітніх навчальних закладах, розташованих у селах, селищах, кількість учнів у класах визначається демографічною ситуацією, але повинна становити не менше ніж три особи для 1-4 класів та не менше ніж чотири особи для 5-11 класів. За умови меншої кількості учнів у класі заняття проводяться за індивідуальною формою навчання [3].

Проблеми розвитку навчальних закладів у сільській місцевості особливо загострилися в період переходу економіки на ринкові відносини, коли освіта на селі залишилася поза увагою аграрних та інших виробництв. Важкі умови праці та низький рівень заробітної плати не дають змоги повноцінно забезпечувати життєві потреби сільського населення, повною мірою реалізувати права сільських дітей, їх повноцінний розвиток, соціалізацію. Як свідчать дані Інституту демографії, за останні 20 років кількість учнів, які навчаються в селі, зменшилася майже на 800 тис., а кількість навчальних закладів – майже на 2 тис. Пункт 2 ст. 14 Закону України

«Про загальну середню освіту» [8] чітко регламентує, що наповнюваність класів у загальноосвітніх навчальних закладах, розташованих у селах, селищах, визначається демографічною ситуацією, але повинна становити не менш як п’ять осіб. Більшість освітян пропонують зменшити цю кількість до трьох.

На сьогодні розрахунки фінансування сільських шкіл із бюджетів відбуваються з урахуванням кількості учнів і годин навчального плану, що ніяк не вирішує проблеми фінансування подібних установ.

Як було зазначено на парламентських слуханнях «Освіта в сільській місцевості: кризові тенденції та шляхи їх подолання» 14 березня 2012 р. [14], найбільшої уваги потребує сільська освіта. Було запропоновано внесення таких змін до Бюджетного кодексу України:

1) спростити механізм передачі та використання міжбюджетних трансфертів для фінансування закладів загальної середньої, дошкільної освіти;

2) дозволити в сільській місцевості, як виняток, здійснювати фінансування освітніх установ з різних рівнів бюджетів (місцевого, районного тощо);

3) розробити нормативно-правову базу та ініціювати, з огляду на реальні можливості, розміщення всіх закладів соціальної сфери села (сільської ради, дитсадка, бібліотеки, культурного центру, клубу) в одній будівлі загальноосвітньої школи з малою чисельністю учнів;

4) запровадити нову вдосконалену систему коригуючих коефіцієнтів для формульного розподілу бюджетних коштів для утримання закладів освіти в сільській місцевості.

Оскільки дошкільна освіта переважно перебуває у віданні сільських, селищних, міських рад, то саме їх стосується завдання з відновлення роботи закритих у попередні роки дошкільних навчальних закладів, розширення їх мережі до повного задоволення потреб населення.

Районним та міським відділам (управлінням) освіти, у віданні яких

перебувають загальноосвітні навчальні заклади, належить стратегічне завдання оптимізації мережі загальноосвітніх навчальних закладів з урахуванням демографічних, економічних, соціальних перспектив розвитку регіонів, потреб громадян та суспільства; урізноманітнення моделей організації освіти, зокрема для сільських дітей, створення умов для розвитку мережі недержавних загальноосвітніх навчальних закладів, збереження та розвиток мережі позашкільних навчальних закладів для забезпечення рівного доступу дітей та молоді з урахуванням їх особистісних потреб до навчання, виховання, розвиту та соціалізації засобами позашкільної освіти [4].

Одним із завдань органів місцевого самоврядування у сфері освіти є ведення соціального діалогу та координованої спільної діяльності з працівниками освіти, культури, охорони здоров'я, державних служб зайнятості, сім'ї та молоді, роботодавцями з метою розвитку, виховання і соціалізації дітей та молоді. Багато хто вбачає вирішення цієї проблеми у створенні освітніх округів. Навчаючись у школі за місцем проживання, дитина за особистим розкладом може відвідувати заняття з поглибленого вивчення окремих предметів в основному навчальному закладі, брати участь в освітніх, спортивних, культурних програмах інших установ, що входять до складу освітнього округу. Це музичні та спортивні школи, бібліотеки, позашкільні заклади, які, як правило, є лише в районних центрах. У 2011 р. в Україні почали функціонувати близько 2 тис. освітніх округів, до складу яких увійшло більше ніж 8 тис. навчальних закладів, у яких здобувають освіту понад 1 мли учнів [8].

Освітні округи дозволяють оптимізувати мережу навчальних закладів у сільській місцевості. З економічної та соціальної точок зору є вигідним замінити дороге утримання малокомплектних шкіл підвезенням дітей до комплектних шкіл з можливістю вивчення спеціальних дисциплін в опорних закладах округу, де викладають висококваліфіковані педагоги та наявна методична база, є доступ до

мережі Інтернет. Роль органів місцевого самоврядування у процесах реорганізації мережі навчальних закладів має полягати у вивченні громадської думки, проведенні роз'яснювальної роботи серед місцевого населення, прийнятті компромісного рішення з урахуванням соціальних та економічних факторів. Можна передбачити опір місцевого населення закриттю малокомплектних шкіл, а також політичні інтриги у зв'язку з цим. Хоча сільські середні школи у своїй більшості є спільною (комунальною) власністю територіальних громад району, на них значно впливають місцеві державні адміністрації.

Відтак, функції (основні напрями і види діяльності) місцевого самоврядування є багатоманітними і різняться за своїм призначенням і юридичними властивостями. Наприклад, за об'єктно-цільовою характеристикою функції органів місцевої влади можна поділити так: 1) бюджетно-фінансові; 2) матеріально-технічні; 3) інформаційні; 4) планування та програмування розвитку відповідних територій; 5) нормотворчі; 6) соціально-культурні; 7) екологічного контролю; 8) політичні тощо. Крім того, функції місцевого самоврядування також може бути класифіковано за суб'єктами місцевого самоврядування, що дає підстави виділити функції: територіальних громад; місцевих рад; виконавчих органів; сільських, селищних і міських голів; органів самоорганізації населення тощо. Зазначені функції є загальними для всіх сфер місцевого життя та спрямовані на вирішення питань місцевого значення.

Підсумовуючи викладене вище, вважаємо за необхідне зазначити, що в організаційно-управлінському аспекті місцеві органи державної виконавчої влади й органи місцевого самоврядування, здійснюючи державну політику в галузі освіти, в межах своєї компетенції встановлюють згідно з нормативами обсяги бюджетного фінансування закладів освіти, установ, організацій системи освіти, що є комунальною власністю, та забезпечують фінансування витрат на їх утримання; забезпечують розвиток мережі закладів освіти й установ, організацій системи освіти,

зміцнення їх матеріальної бази, господарське обслуговування; здійснюють соціальний захист працівників освіти, дітей, учнівської і студентської молоді, створюють умови для їх виховання, навчання й роботи відповідно до нормативів матеріально-технічного та фінансового забезпечення; організовують облік дітей дошкільного й шкільного віку; контролюють виконання вимог щодо навчання дітей у закладах освіти; вирішують питання, пов'язані з опікою та піклуванням про неповнолітніх, які залишилися без батьків, дітей-сиріт, захист їх прав, надання матеріальної та іншої допомоги; створюють належні умови за місцем проживання для виховання дітей, молоді, розвитку здібностей, задоволення їх інтересів; забезпечують у сільській місцевості регулярне безкоштовне підвезення до місця навчання й додому дітей дошкільного віку, учнів та педагогічних працівників; організовують професійне консультування молоді та продуктивну працю учнів; визначають потреби, обсяги й розробляють пропозиції щодо державного замовлення на підготовку робітничих кадрів для регіону.

Підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування у сфері освіти залежить від проведення як освітньої, так і адміністративно-територіальної реформ, які передбачають перерозподіл повноважень між органами влади в областях і районах. Як показують дослідження, на сьогодні існує необхідність у розробці комплексу організаційно-правових заходів щодо посилення ролі органів місцевого самоврядування за умов проведення адміністративної, адміністративно-територіальної та політичної реформ в Україні.

РОЗДІЛ ІІ. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РОБОТИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ОСВІТИ

2.1. Сучасний стан роботи органів місцевого самоврядування у сфері освіти

Аналізуючи інформаційні джерела щодо сучасного стану органів місцевого самоврядування в системі освіти, можна сказати наступне, реформу освіти посилює і посилює децентралізаційна реформа. Дана реформа направлена на зміну освіти, а також на покращення управління.

Ще за часів незалежної України, була сформована «дуальна система» місцевої влади, що передбачала собою, що всі області, райони мають місцеву раду, також обраного Президентом голову районної та обласної держадміністрації. Місцеві управління освітою в даній системі знаходяться у «президентській вертикалі». Виключно у містах відділ освіти підлягає міській раді. Якщо розглядати школи сільської місцевості, то можна зробити висновок, що районні ради нек мають значного впливу на освітній процесс. У райдержадміністарціях, ми також можемо прослідковувати лише частковий вплив Міністеррства освіти.

Задля підвищення ефективності роботи роботи місцевих органів освіти, було прийнято Закон України «“Про добровільне об’єднання територіальних громад», який передбачає створення у регіонах об’єднаних територіальних громад (ОТГ) на

основі сіл і невеликих міст. Ціль закону передбачає передачу повноважень з центрального рівня на місцевий. Зміни, ми можемо побачити на рис. 2.

Було

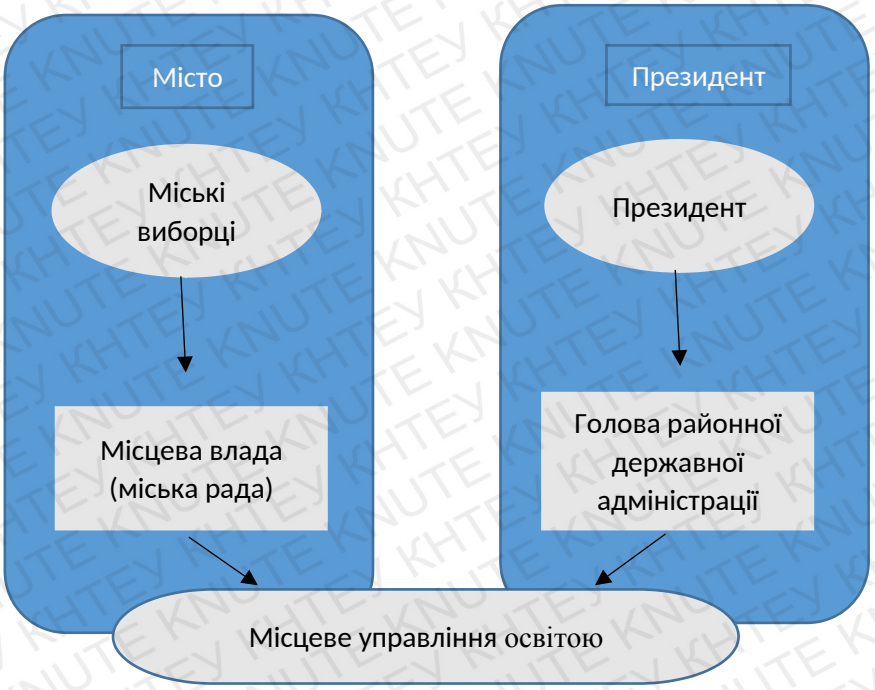

Стало

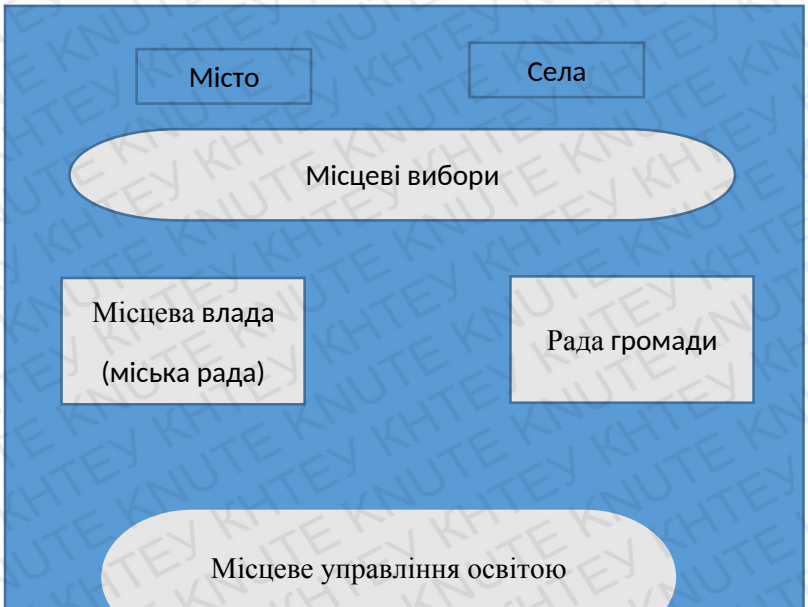

Рис. 2. Зміна розподілу повноважень управління освітою

Обєднання територіальних громад набувають чинності самостійно вирішувати власні питанняя. Одним з важливих аспектів децентралізації у сфері освіти є передача повноважень громадам у фінансуванні та змісті та оптимізації шкільної мережі з оформленням опорних шкіл для їх громад. Адміністрації обєднання територі альних громад мають повноваження вирішувати оптимальну кулькість шкіл для громад. А також у адміністрації є право створювати особисті відділи освіти та методологічні кабінети.

Вивчаючи інформацію щодо фінансового управління ми спостерігаємо наявні зміни. Дотепер фінансування на функціонування шкіл надходило з центрального бюджету та місцевих податків, які розроблені Міністерством фінансів. Суми виділеної не вистачало на розвиток освітніх закладах. На рис. 3, ми можемо спостерігати зміни розпозподілу фінансаування на освітні процеси.

Було

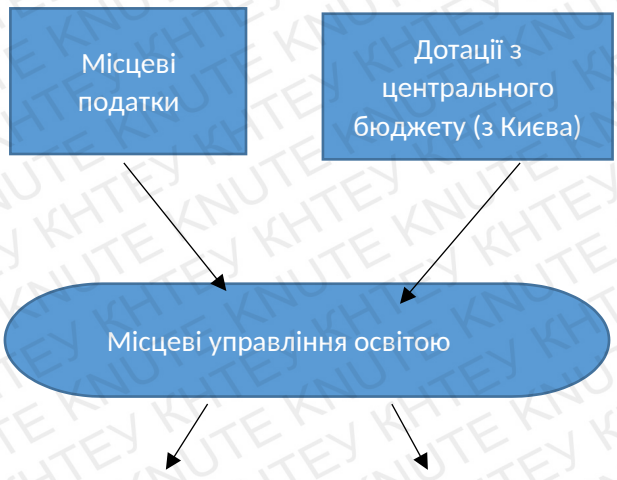

Стало

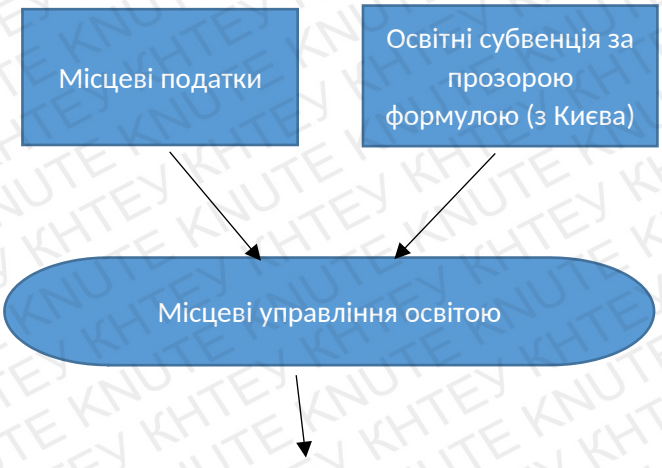

Рис. 3. Зміни розподілу фінансування на освітні процеси

Фінансування шкіл і надалі буде частково надходити із центрального бюджету. Проте тепер дану дотацію замінили на «освітню субвенцію», якак висвітлюється за прозорою формулою і кошти можуть витрачатись тільки на освітні потреби.При строренні обєднання територіальних громад, повноваження, які стосуються використання субвенції переїодять до виборчого органу громади.

Україні може допомогти відійти від попередньої системи, передача фінансових повноважень на місцевий рівень, що можно здійснити шляхом зменшення розриву між фінансовим та операційним управлінням. Ці зміни можуть призвести до підвищення доступуп до якісної освіти, передусім у віддалених районах країни. Можна зробити висновок, що при активній участі місцевої влади в процесі прийняття рішень щодо освіти має покращити розподіл фінансування.

Рішення про відкриття та закриття освітніх закладах в умовах децентраліхації приймає громада, спираючись на власні можливості та потреби. Відповідним чином, ми можемо стверджувати, що рокращення шкільних мереж деякою мірою є ініцітивою центрального уряду, адже кожна окрема громада, має прво відмовитись від зачинення шкіл. Таким чинов уряд стимулює покращення через нову формулу освітньої субвенції, що передбачає більше фінансування для шкіл в каких максимально заповнені класи.

Оптимізація освітнього процесу може проходити шляхом зачинення освітніх закладів, з недостатньою укомплектованістю учнів. Грома в свою чергу мають

повноваження створювати опорні школи, кі мають вищий юоидичний статус і більше повноважень аніж звичайні школи.

Фінансування опорних шкіл відбувається як з державного так і з місцевого бюджету, проте громади можуть використовувати грощі з грантів. Для кращого забезепечення доступу до опорниї шкіл, громади наділенні повноваженнями організовувати шкільні автобуси, для зручності школярів та викладачів.

Опорні школи зявились у 2016 році, проте закріпленний даний формат шкіл був у 2017 році після уївадення Закону «Про освіту». 1 травня 2018 року було налічено 519 опорних шкіл на території України. Для учнів, які мешкають у сільській місцевості спрощує доступ до якісної освіти, адже концентрація ресурсів та найкращих учителів в ожносу місці. Аналізуючи мінуси опорних шкіл, ми можемо спостерігати побоювання батьків щодо розвезення учнів шкільним автобусом. Адже діти, які будуть використовувати шкільні автобуси будуть мати меньше часу на виконання домашнього завдання, у звязку з чим, можуть погуршитись результати навчання. Окрім вище переліченої проблеми, ми можеми виокреми те, що низька інституційна спроможність місцевої влади може призвести до того, що може забракнути коштів в бюджеті, і як результат не буде вистачати автобусів.

. Крім того, низька інституційна спроможність місцевої влади може призвести до випадків, коли автобусів не вистачатиме, у бюджеті забракне коштів на пальне тощо.

Перейдемо до питання, як децентраліхаційна реформа працює на практиці. Станом на сьогодні відбувається ряд змін – передача повноважень на місцевий рівень, а також створення обєднання територіальних громад.

Ми повинні розуміти, що для ряда змін потрібен час. Представники державних інституцій повинні звикнути, мають право самостійно виконувати справи громади. Для покращення обєднання територіальних громад потрібен час, щоб вони перейнялм досвід і були готові до самоврядування.

Створення ОТГ: громади лише в половині України, існують перепони

Із створенням обєднання територіальних громад у 2015 році стався перерозподіл повноважень. Наприклад, Печеніженська ОТГ в Коломийському районі Івано-Франківській області була першою ОТГ в Україні. Створення власного відділу освіти було пріоритетним завданням для мешканців громади. Відділ освіти було вирішено зареєструвати як юридичну особу, що дозволило надати відділу більше самостійності у прийнятті рішень та підписі документів. У громаді створили власну методичну службу, незважаючи на можливість користуватись послугами районного методичного кабінету та деякий тиск з боку обласної влади, що не хотіла додаткової передачі повноважень у громади . Методична служба керується вчителями громади і контролюється директорами шкіл, а не чиновниками з району, як раніше. [55].

Процес децентралізації та передачі повноважень на місцях рухається повільно. 10 травня 2018 року, було створено 731 обеднання територіальних громад. В сумі було створено 1200 обеднаних територіальних громад. Білі виділення на малюнку 3, виявляє, що більше 50% територіх України немає обеднання теоториторіальних громад.

Ми можемо стверджувати, що в деяких областях України процес обеднання громад проходить повільно. Наприклад, губернатор закарпатськох області вважає неконструктивною децентралізацію області.

На основі інформаційних джерел, ми прослідковуємо ситуацію зміни в районах, де сворені об’єднані територіальні громади, це дає можливість мати більшу відповідальність та повноважень в управлінні освітою. Проте ми стикаємося з перешкодами зі сторони обласних та районних адміністраціях. Як приклад, районне управління освітою переконує громаду, що воне не мають достатньо досвіду із керування освітою.

На шляху оптимізації шкільної мережі існує багато перепонн. Проте ми прослідковуємо ряд спільних рішень між громадянами та керівництвом громади. Наприклад, відділ освіти Баранівської ОТГ (Житомирська область) провів аналіз шкільної мережі за різними показниками - кількість учнів та дітей дошкільного віку, приріст населення в останні роки, відстань між школами, стан доріг між населеними пунктами, середні витрати на одного учня в кожній зі шкіл, тощо. За підсумками проведеного аналізу було вирішено закрити дві школи з п’ятнадцяти в громаді. В кожному селі, де заклади підлягали закриттю, відділ освіти провів громадські слухання для всіх зацікавлених сторін. Керівництву ОТГ вдалося переконати вчителів та батьків у економічній доцільності закриття цих шкіл - адже важко сперечатися, коли ОТГ обіцяло забезпечити перевезення школярів автобусами та працевлаштувати вчителів із закритих шкіл. [47]

Ми спостерігаємо, що у сфері світи, існують значні ризики, які можуть призвести до певних перешкод.

Розглядаючи неполітичні ризики, ми можемо прослідковувати ризик низької спроможності громад. В нових об’єднаних територіальних громадах не вистачає професіоналів з вищою освітою та досвідомм роботи, які активно можуть використовувати нові поноваженняя та професійно керувати фінансовими ресурсами. Центральний уряд допомагають у підвищенні єфективності роботи громад.

2.2 Аналіз роботи органів місцевого самоврядування об’єднаних територіальних громад

Об’єднані територіальні громади активно функціонують на території України з 2015 року. Основні нововведення після централізації представляють собою опорні школи. Опорні школи створюються для рівного доступу усіх дітей до якісної освіти,

раціонального і ефективного використання ресурсів, та є одним із механізмів реформування системи загальної середньої освіти й упорядкування шкільної мережі.

На прикладі різних територіальних громад, розглянемо приклади роботи органів місцевого самоврядування.

Розглянемо розвиток Софіївської опорної школи. Приміщення опорної школи призначено для 700 учнів. В данний час відбувається ремонт у будівлі початкових классів.

Наразі в області створюється мережа сучасних опорних шкіл. Реконструюються приміщення, забезпечуються новим обладнанням, будується спортивна інфраструктура. [23]

Також тривають ремонтні роботи у будівлі початкових классів, яка була побудована, ще у 1934 році. Підрядники демонтували стару покрівлю та почали монтувати каркас під нову.

На черзі стоїть капремонт триповерхової будівлі старших класів, якій майже пятдесят років. Очікується оновлення двадцяти кабінетів і спортзал.

«Наша школа має достатньо велику історію. За всі ці роки вона не знала капітального ремонту. Ми, звичайно, намагалися створювати затишок, але чекали глобальної реконструкції. І нарешті дочекалися. Для нас це надзвичайна подія. Роботи просуваються активно. Йдемо на робота з великим бажанням, і весь час у голові звучить пісня «Мрії здійснюються», – зазначила директорка школи Римма Тиркба. [5]

У школі очікується також заміна система опалення й електромережа. Будівлю планують термолізувати та облашувати енергоефективним та яскравим фасадом.

Аналізуючи проект, ми визначили, що також приведуть до лада шкільний стадіон. За планом вявиться новий баскетбольний та волейбольний майданчик, сучасне поле та поле для міні футболу.

Слід зробити акцент, на тому, що фінансування у Софіївській школі розподіляється і на шкільні автобуси які підвозять учнів з навколишніх селищ.

«За кількістю учнів Софіївська школа найбільша не лише у громаді, а й в усьому районі, – зауважила начальник відділу освіти Софіївської ОТГ Валентина Мазенко. – Радіємо, що реформу нової української школи впроваджуватимемо в оновленому приміщенні – сучасному, гарному та яскравому. Головне – діти навчатимуться у комфортних та безпечних умовах». [32]

Розглянемо приклад роботи органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації Оратівського об'єднання територіальних громад.

Оратівська ОТГ була створена у 2016 році. Дана громада складає 7 населених пунктів, які містять 4300 особи. На території Оратівської громади створено опорну школу І-ІІІ ступеня, яка розміщує 500 учнів. У громаді функціонує будинок дитячої творчості, музична школа та ряд спортиіних секцій, де діти мають можливість для позашкільної освіти.

Ігор Барський, голова Оратівської об'єднаної громади пояснив, що школа в данний час розташована у старовинній будівлі і наразі потребує капітального ремонту - термомодернізації, заходів протипожежної безпеки, пандусів, ганків, укріплення віконних прорізів, вхідних та класних дверей, а також оновлення фасаду.

Для вирішення проблеми, ми дослідили проект «Капітальний ремонт загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів смт Оратів (початкова школа) із впровадження енергозберігаючих технологій», який розробила селищна рада. Проект розвитку містить наступні дані, Загальна вартість проекту з капітального ремонту Оратівської школи складає 5 млн грн, з них 3,5 млн грн – кошти ДФРР, та 1,5 млн грн – кошти селищного бюджету. Комісія з відбору рекомендувала наш проект до реалізації та фінансування. Ми перші в області створили свого часу опорну школу і вже профінансували 145,8 тис. грн з бюджету громади на виготовлення проектно-кошторисної документації та проведення експертиз, адже

будівля старовинна. В першу чергу – укріплення стін та вікон, хочемо зберегти старовинну башту, балкон, балюстраду, портик. Вже придбали твердопаливний котел, утеплюємо фасади. Свого часу, деякі експерти рекомендували закрити приміщення з огляду на демографію, але сьогодні до нас просяться діти із інших населених пунктів району, у яких ліквідовуються сільські школи», - зазначив Ігор Барський.[11]

Оратівська громада містить весь спекст освітніх послух та сворює якісне середовище для розвитку дітей на різних ланках начвання.

Оратівська ОТГ, сприяє якісній освті, про що свідчить наявність 19-ти педагогів із 45, які мають вищий кваліфікаційний рівень. Кількість учнів в перщих класах збільшується. Спектр освітніх послуг розширюється. І вже кілька років фцнкціонує пришкільний табір літнього відпочинку. А також потрібно зазначити, що впродовж літа діти Орітвської ОТГ займаються різними видами спорту.

За словами експертів Вінницького ЦРМС, та аналізуючи результати проекту, ми можемо стверджувати, що саме такий освітній простів стимулює учнів плідно навчатися, а педагогів удосконалювати власну роботу. Громади, що створюють комплексний простір освітина території ОТГ, мають вищі шанси бути спроможними та досягти сталого розвитку в майбутньому. На території громади є дитячий садочок, школа, табір відпочинку школярів, будинок дитячої творчості та музична школа, а також кілька сучасних спортивних майданчиків та ігрових зон open-air.

Аналіз сучасного стану органів місцевого самоврядування в системі освіти, можна сказати наступне, реформу освіти посилює і посилює децентралізаційна реформа. Дана реформа направлена на зміну освіти, а також на покращення управління.

Задля підвищення ефективності роботи роботи місцевих органів освіти, було прийнято Закон України «“Про добровільне об’єднання територіальних громад»,

який передбачає створення у регіонах об'єднаних територіальних громад (ОТГ) на основі сіл і невеликих міст. Ціль закону передбачає передачу повноважень з центрального рівня на місцевий.

Обєднання територіальних громад набувають чинності самостійно вирішувати власні питанняя. Одним з важливих аспектів децентралізації у сфері освіти є передача повноважень громадам у фінансуванні та змісті та оптимізації шкільної мережі з оформленням опорних шкіл для їх громад. Адміністрації обєднання територі альних громад мають повноваження вирішувати оптимальну кулькість шкіл для громад. А також у адміністрації є право сторювати особисті відділи освіти та методологічні кабінети.

Оптимізація освітнього процесу може проходити шляхом зачинення освітніх закладів, з недостатньою укомплектованістю учнів. Грома в свою чергу мають повноваження створювати опорні школи, кі мають вищий юоидичний статус і більше повноважень аніж звичайні школи.

Фінансування опорних шкіл відбувається як з державного так і з місцевого бюджету, проте громади можуть використовувати грощі з грантів. Для кращого забезепечення доступу до опорниї шкіл, громади наділенні повноваженнями організовувати шкільні автобуси, для зручності школярів та викладачів.

Опорні школи зявились у 2016 році, проте закріпленний даний формат шкіл був у 2017 році після уївадення Закону «Про освіту». 1 травня 2018 року було налічено 519 опорних шкіл на території України. Для учнів, які мешкають у сільській місцевості спрощує доступ до якісної освіти, адже концентрація ресурсів та найкращих учителів в ожносу місці. Аналізуючи мінуси опорних шкіл, ми можемо спостерігати побоювання батьків щодо розвезення учнів шкільним автобусом. Адже діти, які будуть використовувати шкільні автобуси будуть мати меньше часу на виконання домашнього завдання, у звязку з чим, можуть погуршитись результати навчання. Окрім вище перелвченої проблеми, ми можеми виокреми те, що низька

інституційна спроможність місцевої влади може призвести до того, що може забракнути коштів в бюджеті, і як результат не буде вистачати автобусів.

Приклади плідної роботи ОТГ можуть слугувати реалізація проектів, Софіївської та Оратівської громад.

Оратівська ОТГ, сприяє якісній освті, про що свідчить наявність 19-ти педагогів із 45, які мають вищий кваліфікаційний рівень. Кількість учнів в перщих класах збільшується. Спектр освітніх послуг розширюється. І вже кілька років фцнкціонує пришкільний табір літнього відпочинку. А також потрібно зазначити, що впродовж літа діти Орітвської ОТГ займаються різними видами спорту.

За словами експертів Вінницького ЦРМС, та аналізуючи результати проекту, ми можемо стверджувати, що саме такий освітній простів стимюлює учнів плідно навчатися, а педагогів удосконалювати власну роботу. Громади, що створюють комплексний простір освітина території ОТГ, мають вищі шанси бути спроможними та досягти сталого розвитку в майбутньому. На території громади є дитячий садочок, школа, табір відпочинку школярів, будинок дитячої творчості та музична школа, а також кілька сучасних спортивних майданчиків та ігрових зон open-air.

Можемо зробити висновок, що для активної роботи ОТГ потрібен час, перейняття досвіду, створення нових проектів та виявлення та впровадження сучасних шляхів вдосконалення освіти. Проте, ит можемо спостерігати певні впровадження та покращення опорних шкіл у громад, які ми розглянули _ Оратвська ОТГ, а також Софіївська ОТГ.

РОЗДІЛ ІІІ. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ОРГАНІВ САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ОСВІТИ

3.1 Зарубіжний досвід діяльності органів місцевого самоврядування у сфері освіти

Питання підвищення якості системи управління освітою ставлять перед собою всі держави, і кожна з них намагається розробити власний шлях розвитку, враховуючи національні, релігійні, демографічні особливості, тощо. У країнах з розвинутою ринковою економікою важливе місце у формуванні та розвитку сучасної освіти посідає освітній менеджмент - процеспланування, організації, мотивації та контролюресурсів, якісного використання інтелектуальногопотенціалу, спрямований на 112 результативність та ефективність досягнення поставлених цілей. Використання в роботі засад освітнього менеджменту дає змогу як керівникам, так і іншим учасникам навчально-виховного процесу адаптуватися до нового економічного й соціокультурного середовища, яке передбачає вміння користуватися методами прогнозування й моделювання в житті та професійній діяльності, брати на

себе відповідальність за власний вибір і постійно збагачувати свої знання. Як правило, питання, пов'язаніз упровадженням освітньогоменеджменту, вирішуються в європейських країнах шляхом створення відповідної інституції - інспекторату. У Великій Британії ця інституція незалежна від міністерства освіти, а в Чехії, Франції, Нідерландах є самостійним підрозділом при міністерстві освіти країни. На інспекторати покладається виконанняфункцій контролю, оцінювання, моніторингу та прогнозування. При цьому акцентується увага на виконанні не тільки контролюючихфункцій, а й наглядових, дорадчих і прогностичних, що забезпечують розроблення механізмів поліпшення роботи як конкретного навчального закладу, так і освітньої системи в цілому. На основівсебічногоаналізуданих роботи навчальних закладів інспекторати забезпечують оцінювання ефективності реалізації освітньої політики для прогнозування її подальшого розвитку. Важливим чинником управлінської діяльності європейських країн є застосування на практиці системи стратегічного планування. У документах Європейської комісії виділено короткострокове планування на 1-2 роки; стратегічне планування на 5-6 років і планування майбутнього на 10, 20 або більше років, що дає змогу скоригувати дії управлінських структур. Свідченням відкритості європейської освітньої системи є оприлюднення результатів оцінювання діяльності навчальних закладів шляхом їх публікації у пресі. Поширюється процес поступової децентралізації управління. Зокрема, певні функції, що раніше виконувала держава, передаються місцевим органам влади, громадським організаціям. Так, у Франції та Іспанії муніципалітети як органи самоврядування беруть активну участь у регулюванні освітньої політики на місцевому рівні, зокрема у фінансуванні освітніх програм, діяльності навчальних закладів тощо. Посилюється тенденція до участі приватних організацій в освітніх процесах, вони все частіше виграють тендери на надання управлінських послуг, підготовки вчителів. Забезпечується широке залучення громадськості до управління навчальними закладами, що послаблює відчуженість суспільства від системи освіти,

запобігає виникненню протистояння між ними. У СполученихШтатах Америки накопичено досвід залучення батьківської громадськості до здійснення навчально-виховного процесу та формування навчальних програм; ідеї, висунуті батьками, знайшли відображення у 37% чинних робочих навчальних планів, їх також було враховано під час розроблення нових навчальних програм: 80% батьків брали участь у формуванні штату викладачів. Використання таких ідей важливе і в нашій країні. Вони спрямовані на перехід до гуманістично-інноваційної освіти нового типу, підвищення її конкурентоспроможності в європейському та світовому освітньому просторі.

Автономія загальноосвітнього навчального закладу – принцип сучасної освітньої політики, що передбачає певний ступінь самостійності будь-яких організацій у питаннях їх життєдіяльності (фінансово-економічних, організаційних, адміністративних). Принцип автономізації навчального закладу передбачає: право самостійно, без втручання ззовні вирішувати питання відбору і розстановки кадрів; здійснювати навчальну, наукову, фінансово-господарську та іншу діяльність відповідно до законодавства і статуту навчального закладу [5, с.426]. Особливістю децентралізації управління освіти у Великій Британії є передача контролюючої функції батькам [3]. Цей процес активно відбувається і в Іспанії. Український науковець Н. Постригач зазначає, що в цій країні реалізація реформ в освіті проходить за такими напрямами: деконцентрація урядової влади, що супроводжується переміщенням керівних освітянських органів та їх співробітників з центральних офісів до регіональних і локальних; делегування влади – передача не тільки управлінських, а й контрольних функцій іншим організаціям нижчого ієрархічного рівня або напівавтономним установам; передача повної відповідальності за всі сфери діяльності, включно з фінансовою, місцевим освітянським організаціям і установам; приватизація – передача навчальних закладів окремим особам або корпораціям тощо [4, с. 41]. Ідеї децентралізації управління

освітою активно реалізуються в Польщі, зокрема в галузі фінансування. Зміна підходів до фінансування шкіл раціоналізувала використання ресурсів і позитивно вплинула на інші сфери освіти. Зокрема, оскільки кошти на підвищення кваліфікації вчителів надходять до бюджета школи, то саме директори і вчителі обирають конкурентоспроможну інституцію для підвищення кваліфікації. Це вплинуло на зростання якості і різноманітності послуг щодо підвищення кваліфікації вчителів у Польщі [1, с. 15]. Таким чином, децентралізацію в управлінні освітою необхідно здійснювати комплексно, між державою і громадянським суспільством, між органами влади і споживачами освітніх послуг, між державною виконавчою владою і місцевим самоврядуванням, між керівником освітньої установи і освітянами [2]. Використання Європейського досвіду децентралізації управління освітою позитивно вплине на поглиблення демократизації вітчизняної освіти, підвищить її якість.

3.2 Напрямки вдосконалення організації роботи органів місцевого самоврядування у сфері освіти

Аналізуючи спектр напрямків вдосконалення органів місцевого самоврядування в системі освіти, ми можемо виділи наступні:

- Створення благодійних фондів в навчальних закладах;
- Розробка шкільних сайтів для відтворення звітів про витрати;
- Використання системи пріорітев для використання коштів на розвиток освіти;
- Робота амбусмена;
- Проведення тендерів, розробку програми розвитку закладу, розбудову інклюзивної освіти.

Аналізуючи роботу діючих фонді на території країни, ми дійшли виновновків, що є потреба вдосконалити звітність в роботі благодійних структур,

використовувати ЗМІ, Інтернет мережі, бюлетені. Є потреба у більшому використанні власної символіки благодійної організаціїї. Практикувати зустрічі, конференції, «круглі столи» з учителями, учнями та керівниками благодійних структур. Створити при благодійній установі групу з фандрейзингу, і виділяти більше коштів залучати від спонсорських. Через фінансування внутрішньошкільних проектів популяризувати учнівське самоврядування. Приймати участь у грантових програмах.

Для обізнаності батьків про робота у сфері освіти, є потреба вдосконалити шкільні сайти для до доступа до офіційної інформації про навчальний заклад, декларації про доходи керівництва, фінансову звітність по витратам, документація, а також інформація про закупівлі.

Освітній простір в 2019 році включатиме в себе новий інститут освітнього омбусмена, який буде захищати права здобувачів на освіту, педагогічних та наукових працівників. Для кращої роботи данного відділу сторюються спеціальні служби, які склдаються з 15 осіб. Робота інститутут полягатиме у розгляді скарг, про порушення прав у сфері освіти. Розглядаючи скаргу протягом місяца омбусмен приймає рішення про обгрунтованність скарги та надає письмову відповідь. Якщо скарга обґрунтована, освітній омбудсмен протягом п’яти робочих днів вживає заходів до поновлення та захисту порушених прав заявників.

Даний вид роботи допоже вдосконали роботу освітнього процесу, та звільнить органи місцевого самоврядування від ряду вище перелічених роботи, що дозволить зробити акцент та інших сферах освітньої діяльності.

В сучаснові світі для фінансування освіти є одним із важливих аспектів навчального процесу адже передують технічні засоби, які дозволяють краще засвоювати матеріал, навчальні заклади потребують спеціального обладнання для інклюзивної освіті і т. і. Для даного забезпечення, як ми досліджували фінансування з бюджету не вистачає, тому передують різновиди постачання фінансування у

вигляді тендерів. Тендери являють собою конкурентну боротьбу за можливість постачання товару, послуг для державного замовника.

Також потрібно наголосити на результативній роботі об'єднаних територіальних громад, які мають наступні результати:

- Визначення опорних шкіл та оптимізація шкільної допомагає підвищення якості освіти;
- Інклюзивне середовище допомагає адаптуватися дітям с особливими потебами, отримати якісну освіти, а також пристосуватися до реального життя;
- Обєднані територіальні громади мають повноваження створювати або розформовувати начальні заклади, укладати контракти з диреткором на правах засновників, що збільшує незалежність від обласних та районних рад;
- Закон України «Про загальну середню освіту» чітко визначає межі шкульної автономії, а саме фінансову, кадрову, організаційну та академічну.

Для подальшої успішного розвитку обєднаних територіальних громад, керівники мають на меті дізнатися про основні заїлдт вдосконалення освітнього простору, а це:

- створення експертної групи реформування координаційної ради з розвитку освіти за участі адміністрації навчальних закладах, страшокласників, батьків.
- Обєднання батьків громади за участі батьківських комітетів навчальних закладів для кординації діц у системі «викладачі-діти-батьки»;
- підвищити роль учнівського самоврядування, стимулюючи учнів до спільної діяльності, яка спрямована на покращення умов у навчальному закладі;

- запровадження системи якості та кількості показника оцінювання ефективності роботи навчальних закладів, яка заснована на оцінювання громадою, учнями та батьками;
- створення заходів з розвитку кадрів в закладі освіти, яка буде основана на окремій місцевій програмі та буде включена до існуючих програм окремих напрямків, заходів та завдань, які направлені на поліпшення кадрової спроможності;
- популяризація навчальної діяльності на сайті школи, а також у соціальних мережах.

При дослідженні роботи громад, ми побачили, що для допомоги ОТГ була створена експертна група Міністерства освіти та науки України, проектів міжнародної технічної допомоги: Програми «U-LEAD з Європою», Проєктного офісу секторальної децентралізації/EDGE та шведсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні», розробила методично-інформаційний посібник «Критерії формування спроможної освітньої мережі в ОТГ». [50]

Даний посібник містить:

- обгрунтування на на законодавчому рівні запропонованих критеріїв з посиланнями на нормативно-правові акти;
- приклади застосування критеріїїв в ОМС ОТГ;
- опис та перелік критеріїв, їх результатвність та рекомендаціїї до застосування, це дає змогу ОМС розробляти різні варіанти формування спроможних мереж навчальних закладів
- перлік джерел щодо управління освітою на місцевому рівні.

Також була розроблено інтерактивний тренінг-семінар «Критерії формування спроможної освітньої мережі в ОТГ», на якому частники отримують теоретичні знання щодо створення комплексного підходу освітніх мереж, а також виробляють

різні варіанти рішень, які стосуються проблем в форматі інтерактивної лабораторії «U-LEAD EduLab - спроможна освітня мережа від А до Я».

Можемо підвести підсумки, що сформованість оптимізаційної освітеьої мережі є першим і головним кроком, який призведе до ефективного розвитку освіти в своїх громадах.

Основні завдання, які постають перед громадами:

- якісна освіта, яка доступна всім громадянам;
- системність та безпечність надання освітніх послуг;
- якісне та ефектиіне використання наявних ресурсів (фінансових, технічних, кадрових тощо).

Підводячи підсумки можемо сказати, що питання освіти є одним з основних в державі. Кожна країна знаходить власні підходи, щляхи розвитку, та вводять інновації у навчльну діяльність.

Наразі є поширеним процес децентралізації управління. Певні функції, які виконували державні органи, постпупово передають громадчьким організаціям, а також місцевим ораганам влади. На прикладі Італії і Франції, можна побачити, що муніципалітети, як органи влади є активними учасника регулювання освітньої політики на рівні міста, зокрема в навчальній діяльності навчальних закладів, фінансування тощо.Також поширюється тенденція участі приватних організацій в процесах освіти, вони все частіше виграють тендери на надання управлінських послуг, підготовки вчителів. Забезпечується широке залучення громадськості до управління навчальними закладами, що послаблює відчуженість суспільства від системи освіти, запобігає виникненню протистояння між ними. У Сполучених Штатах Америки накопичено досвід залучення батьківської громадськості до здійснення навчально-виховного процесу та формування навчальних програм; ідеї, висунуті батьками, знайшли відображення у 37% чинних робочих навчальних планів, їх також було враховано під час розроблення нових навчальних програм:

80% батьків брали участь у формуванні штату викладачів. Використання таких ідей важливе і в нашій країні. Вони спрямовані на перехід до гуманістично-інноваційної освіти нового типу, підвищення її конкурентоспроможності в європейському та світовому освітньому просторі.

В Україні набувають популярності об’єднані територіальні громади, які набувають високих результатів, таких як:

- Створення благодійних фондів в навчальних закладах;
- Розробка шкільних сайтів для відтворення звітів про витрати;
- Використання системи пріорітев для використання коштів на розвиток освіти;
- Робота амбусмена;
- Проведення тендерів, розробку програми розвитку закладу, розбудову інклюзивної освіти.

ВИСНОВКИ

Функції (основні напрями і види діяльності) місцевого самоврядування є багатоманітними і різняться за своїм призначенням і юридичними властивостями. Наприклад, за об'єктно-цільовою характеристикою функції органів місцевої влади можна поділити так: 1) бюджетно-фінансові; 2) матеріально-технічні; 3) інформаційні; 4) планування та програмування розвитку відповідних територій; 5) нормотворчі; 6) соціально-культурні; 7) екологічного контролю; 8) політичні тощо. Крім того, функції місцевого самоврядування також може бути класифіковано за суб'єктами місцевого самоврядування, що дає підстави виділити функції: територіальних громад; місцевих рад; виконавчих органів; сільських, селищних і міських голів; органів самоорганізації населення тощо. Зазначені функції є загальними для всіх сфер місцевого життя та спрямовані на вирішення питань місцевого значення.

Підсумовуючи викладене вище, вважаємо за необхідне зазначити, що в організаційно-управлінському аспекті місцеві органи державної виконавчої влади й органи місцевого самоврядування, здійснюючи державну політику в галузі освіти, в межах своєї компетенції встановлюють згідно з нормативами обсяги бюджетного фінансування закладів освіти, установ, організацій системи освіти, що є

комунальною власністю, та забезпечують фінансування витрат на їх утримання; забезпечують розвиток мережі закладів освіти й установ, організацій системи освіти, зміцнення їх матеріальної бази, господарське обслуговування; здійснюють соціальний захист працівників освіти, дітей, учнівської і студентської молоді, створюють умови для їх виховання, навчання й роботи відповідно до нормативів матеріально-технічного та фінансового забезпечення; організовують облік дітей дошкільного й шкільного віку; контролюють виконання вимог щодо навчання дітей у закладах освіти; вирішують питання, пов'язані з опікою та піклуванням про неповнолітніх, які залишилися без батьків, дітей-сиріт, захист їх прав, надання матеріальної та іншої допомоги; створюють належні умови за місцем проживання для виховання дітей, молоді, розвитку здібностей, задоволення їх інтересів; забезпечують у сільській місцевості регулярне безкоштовне підвезення до місця навчання й додому дітей дошкільного віку, учнів та педагогічних працівників; організовують професійне консультування молоді та продуктивну працю учнів; визначають потреби, обсяги й розробляють пропозиції щодо державного замовлення на підготовку робітничих кадрів для регіону.

Підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування у сфері освіти залежить від проведення як освітньої, так і адміністративно-територіальної реформ, які передбачають перерозподіл повноважень між органами влади в областях і районах. Як показують дослідження, на сьогодні існує необхідність у розробці комплексу організаційно-правових заходів щодо посилення ролі органів місцевого самоврядування за умов проведення адміністративної, адміністративно-територіальної та політичної реформ в Україні.

Аналізуючи літературні джерела щодо сучасного стану органів місцевого самоврядування в системі освіти, можна сказати наступне, реформу освіти посилює і посилює децентралізаційна реформа. Дана реформа направлена на зміну освіти, а також на покращення управління.

Задля підвищення ефективності роботи роботи місцевих органів освіти, було прийнято Закон України «“Про добровільне об’єднання територіальних громад», який передбачає створення у регіонах об’єднаних територіальних громад (ОТГ) на основі сіл і невеликих міст. Ціль закону передбачає передачу повноважень з центрального рівня на місцевий.

Обєднання територіальних громад набувають чинності самостійно вирішувати власні питанняя. Одним з важливих аспектів децентралізації у сфері освіти є передача повноважень громадам у фінансуванні та змісті та оптимізації шкільної мережі з оформленням опорних шкіл для їх громад. Адміністрації обєднання територі альних громад мають повноваження вирішувати оптимальну кулькість шкіл для громад. А також у адміністрації є право створювати особисті відділи освіти та методологічні кабінети.

Оптимізація освітнього процесу може проходити шляхом зачинення освітніх закладів, з недостатньою укомплектованістю учнів. Грома в свою чергу мають повноваження створювати опорні школи, кі мають вищий юоидичний статус і більше повноважень аніж звичайні школи.

Фінансування опорних шкіл відбувається як з державного так і з місцевого бюджету, проте громади можуть використовувати грощі з грантів. Для кращого забезепечення доступу до опорниї шкіл, громади наділенні повноваженнями організовувати шкільні автобуси, для зручності школярів та викладачів.

Опорні школи зявились у 2016 році, проте закріпленний даний формат шкіл був у 2017 році після уївадення Закону «Про освіту». 1 травня 2018 року було налічено 519 опорних шкіл на території України. Для учнів, які мешкають у сільській місцевості спрощує доступ до якісної освіти, адже концентрація ресурсів та найкращих учителів в кожному місці. Аналізуючи мінуси опорних шкіл, ми можемо спостерігати побоювання батьків щодо розвезення учнів шкільним автобусом. Адже діти, які будуть використовувати шкільні автобуси будуть мати меньше часу на

виконання домашнього завдання, у звязку з чим, можуть погуршитись результати навчання. Окрім вище перелвченої проблеми, ми можеми виокреми те, що низька інституційна спроможність місцевої влади може призвести до того, що може забракнути коштів в бюджеті, і як результат не буде вистачати автобусів.

Приклади плідної роботи ОТГ можуть слугувати реалізація проектів, Софіївської та Оратівської громад.

Оратівська ОТГ, сприяє якісній освті, про що свідчить наявність 19-ти педагогів із 45, які мають вищий кваліфікаційний рівень. Кількість учнів в перщих класах збільшується. Спектр освітніх послуг розширюється. І вже кілька років фцнкціонує пришкільний табір літнього відпочинку. А також потрібно зазначити, що впродовж літа діти Орітвської ОТГ займаються різними видами спорту.

За словами експертів Вінницького ЦРМС, та аналізуючи результати проекту, ми можемо стверджувати, що саме такий освітній простів стимулює учнів плідно навчатися, а педагогів удосконалювати власну роботу. Громади, що створюють комплексний простір освітина території ОТГ, мають вищі шанси бути спроможними та досягти сталого розвитку в майбутньому. На території громади є дитячий садочок, школа, табір відпочинку школярів, будинок дитячої творчості та музична школа, а також кілька сучасних спортивних майданчиків та ігрових зон open-air.

Можемо зробити висновок, що для активної роботи ОТГ потрібен час, перейняття досвіду, створення нових проектів та виявлення та впровадження сучасних шляхів вдосконалення освіти. Проте, ит можемо спостерігати певні впровадження та покращення опорних шкіл у громад, які ми розглянули _ Оратвська ОТГ, а також Софіївська ОТГ.

Підводячи підсумки можемо сказати, що питання освіти є одним з основних в державі. Кожна країна знаходить власні підходи, щляхи розвитку, та вводять інновації у навчльну діяльність.

Наразі є поширеним процес децентралізації управління. Певні функції, які виконували державні органи, поступово передають громадчьким організаціям, а також місцевим ораганам влади. На прикладі Італії і Франції, можна побачити, що муніципалітети, як органи влади є активними учасника регулювання освітньої політики на рівні міста, зокрема в навчальній діяльності навчальних закладів, фінансування тощо.Також поширюється тенденція участі приватних організацій в процесах освіти, вони все частіше виграють тендери на надання управлінських послуг, підготовки вчителів. Забезпечується широке залучення громадськості до управління навчальними закладами, що послаблює відчуженість суспільства від системи освіти, запобігає виникненню протистояння між ними. У Сполучених Штатах Америки накопичено досвід залучення батьківської громадськості до здійснення навчально-виховного процесу та формування навчальних програм; ідеї, висунуті батьками, знайшли відображення у 37% чинних робочих навчальних планів, їх також було враховано під час розроблення нових навчальних програм: 80% батьків брали участь у формуванні штату викладачів. Використання таких ідей важливе і в нашій країні. Вони спрямовані на перехід до гуманістично-інноваційної освіти нового типу, підвищення її конкурентоспроможності в європейському та світовому освітньому просторі.

В Україні набувають популярності об’єднані територіальні громади, які набувають високих результатів, таких як:

- Створення благодійних фондів в навчальних закладах;
- Розробка шкільних сайтів для відтворення звітів про витрати;
- Використання системи пріорітев для використання коштів на розвиток освіти;
- Робота амбусмена;
- Проведення тендерів, розробку програми розвитку закладу, розбудову інклюзивної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративно-територіальна реформа в Україні: політико-правові проблеми. — К.: Логос, 2008. — 480 с.

2. Андрієвський Т. Децентралізація – запорука процвітання / Т. Андрієвський // Вісник міністерства доходів і зборів України. – 2014. - № 36.

3. Баймуратов М. Децентралізація та компетенція місцевого самоврядування в Україні / М. Баймуратов // Віче. – 2015. – № 12. – С 14–17.

4. Байрак С. О. Місцеве самоврядування як інститут демократичної держави / С. О. Байрак // Науковий вісник Волинського національного університету імені Л. Українки. Серія: Міжнародні відносини. – 2010. – № 26. – С. 83–87.

5. Бальцій Ю. Проблемні питання визначення системи місцевого самоврядування / Ю. Бальцій // Юридичний вісник. — 2010. — № 3. — С. 23.

6. Батанов О. Розвиток конституційного законодавства про статус територіальних громад в Україні: доктринальні та прикладні аспекти / О. Батанов // Віче. – 2015. – № 12. – С. 18–22.

7. Бережницький Я. В. Правові проблеми служби в органах місцевого самоврядування / Я. В. Бережницький // Науковий вісник Академії муніципального управління. - 2009. - Вип. 2. - С. 45-49.

8. Бондарук Т. Місцеве самоврядування і місцеві фінанси в умовах адміністративного реформування / Т. Бондарук // Актуальні проблеми економіки. — 2011. — № 5. — С. 164

9. Борденюк В. І. Деякі аспекти співвідношення місцевого самоврядування держави і громадського суспільства в Україні // Право України. – 2014. – № 12. – С. 9.

10.Бориславська О. Місцеве самоврядування як форма децентралізації та гарантія демократичного та політичного режиму / О. Бориславська // Вісник Львівського університету. – 2011. – Випуск 52. – С. 26–27.

11.Бородін Є. І., Тарасенко Т. М. Розвиток системи місцевого самоврядування в Україні // Аспекти публічного управління. – 2015. – №4. – С. 55-61.

12.Вишневський С. Ф. Деякі проблеми теорії функцій органів Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України. – К., 2014. – Вип. 65: Юридичні і політичні науки. – С. 92–100.

13.Власюк О.С. Шляхом децентралізації: виклики, ризики та пріорітети реформування регіонального розвитку в Україні / О.С. Власюк // Регіональна економіка. - 2015. - №1. - С. 5-18.

14.Ворона П. Місцеве самоврядування України в контексті розвитку представницької влади: монографія / П. Ворона; Вищий навч. закл. Укоопспілки "Полтав. ун-т економіки і торгівлі". – Полтава: ПУЕТ, 2012. – 342 с.

15.Ворона П. В. Теоретико-методологічні засади організації місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня дра наук з держ. упр.: спец. 25.00.04 "Місцеве самоврядування" / Петро Васильович Ворона; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К., 2013. – 36 с.

16. Голосніченко І. П. Розвиток місцевого самоврядування та його роль в управлінні комунальною власністю / І. П. Голосніченко, Д. І. Голосніченко, Р. О. Денчук // Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право / НТУУ "КПІ", Ф-т соціології і права. – К., 2012. – № 1 (13). – С. 128–134.

17.Гончаренко, І.В.Регулювання територіально-економічних процесів [Текст] / І. В. Гончаренко // Тези доповідей Причорноморської регіональної науково- практичної конференції професорськовикладацького складу (15-17 квітня 2009р.). — Миколаїв: МДАУ, 2009. — С. 40-43

18.Гончаренко І.В. Розвиток місцевого самоврядування як передумова організації активної територіально громади/І.В.Гончаренко// ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ НУК. – 2011. –№ 6. – С.126.

19.Грицяк Ігор Андрійович. Правові та організаційні проблеми реалізації повноважень органів місцевого самоврядування: автореферат канд. юридичних наук : 12.00.02. – К., 1993.– 18 с.

20.Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21 травня 1997 р. № 280/97 // ВВР України. – 1997. – № 24. – С. 170.

21.Калініна Л.М. Проблеми створення й розвитку опорних закладів освіти // Прикладні наукові розробки та теоретичні дослідження XXI століття: зб. наук. праць «ΛΌГОΣ» з матеріалами міжнар. Наук.-практ. конф. м. Вінниця, 15 квітня, 2019 р. стор. 58-65.

21.Камінська Н. В., Бойко Г. В. Еволюція місцевого та регіонального самоврядування в умовах розвитку європейської демократії // Архіви України. – 2014. – №4-5(292-203). – С.73-83.

23.Кириченко Ю. Система місцевого самоврядування України: теоретичне визначення поняття та основних елементів / Ю. Кириченко // Наше право. — 2010. — № 2 ч. 2. — с. 33

24.Козирєв П. Місцеве самоврядування - найбільший здобуток незалежності України / П. Козирєв // Віче. – 2011. – № 23. – С. 11.

25.Коломоєць Т. Органи місцевого самоврядування як особливий різновид колективних суб'єктів адміністративного права / Т. Коломоєць, П. Лютіков // Право України. – 2012. – № 6. – С. 209–218.

26.Корнієнко М. Місцеве самоврядування: системний аналіз / М. Корнієнко // Право України. – 2013. – № 3-4. – С. 348–355.

27.Кресіна І. Перспективи децентралізації влади у контексті регіональної політики України. Чи йдемо в Європу? / І. Кресіна, О. Стойко // Публічне право. - 2015. - №2. - С. 12-17.

28.Кубай Тарас Євгенович. Актуальні проблеми становлення системи місцевого самоврядування в Україні/Т.Є.Кубай//Теорія та практика державного управління імісцевого самоврядування. – 2014. – №2. – С.7

29.Кулинич П. Право сільської громади на землю в контексті адміністративно-територіальної реформи / П. Кулинич // Віче. – 2015. – № 14. – С. 11–15.

30.Лисенко О. Трансформація правового статусу органів місцевого самоврядування відповідно до європейських стандартів / О. Лисенко // Право України. – 2009. – №4. – С.132–139.

31.Литвиненко І. Історичні традиції становлення і розвитку місцевого самоврядування в Україні / І. Л. Литвиненко // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. - 2002. - № 1. - С. 43-49. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Unzap_2002_1_10.pdf

32.Матвієнко А. С. Правове регулювання реформування територіальної влади в Україні на сучасному етапі / А. С. Матвієнко // Держава і право: зб. наук. праць / Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України. – К., 2014. – Вип. 65: Юридичні і політичні науки. – С. 314–321.

33.Муніципальне право України: підручник / за ред. В. Ф.Погорілка, О. Ф. Фрицького. — К.: Юрінком Інтер, 2001. – 352с.

Мелешко В.В. Проблеми управління опорними закладами загальної середньої освіти в умовах децентралізації Український педагогічний журнал, - № 2. стор. 27-33.

34.Носова В. М. Проблема становлення і розвитку муніципального процесу в Україні / В. М. Носова // Держава і право: збірник наукових праць / Ін-т держави і права імені В.М. Корецького НАН України. – К., 2010. – Вип. 48: Юридичні і політичні науки. – С. 204–211.

35.Перебийніс К. В. Адміністрантивна реформа - шлях до вдосконалення державного управління та місцевого самоврядування / К. В. Перебийніс // Полтавський регіон: на пульсі держави. – 2010. – № 2. – С. 8–12.

36.Покатаєв П.С. Організаційно-економічні аспекти сучасного стану місцевого самоврядування в Україні / П.С. Покатаєв, Ю.П. Козаченко // Інвестиції: практика і досвід. – 2019. - №11. – С. 116-120.

37.Прієшкіна.О.В. Місцеве самоврядування та політина система України: взаємодія та розвиток/ О.В. Прієшкіна// Актуальні проблемидержави і права. – 2011. – С.163

38.Про добровільне об'єднання територіальних громад: закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII: [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19.

39.Пухтинський М. Реформа місцевого самоврядування - це концепція плюс політична воля / М. Пухтинський // Віче. – 2008. – №13-14. – С.36

40.Репін І. І. Перспективи розвитку системи надання адміністративних послуг органами місцевого самоврядування / І. І. Репін, І. В. Молчанова, Я. В. Храпунова // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наукових праць. - 2014/2. - № 11. - С. 221-226

41.Реформування місцевого самоврядування в Україні: механізми забезпечення: монографія / Нац. Академія держ. управління при Президентові України, Ін-т

проблем держ. управління та місцевого самоврядування, ЛРГО "Агенство муніципального розвитку". – Полтава: АСМІ, 2009. – 72 с.

43.Руснак Б. А. Місцеве самоврядування в Україні: теорія і практика: посібник для депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів / Б. А. Руснак. – Одеса, 2011. – 536 с.

44.Селіванов А. Децентралізація державного управління має за мету інтереси народу / А. Селіванов // Голос України. – 2014. – 17 черв. - С.6

45.Сербан Ф. І. Федералізація чи децентралізація. Виклики часу / Ф.І. Сербан // Юридична наука. – 2015. - №1. - С. 7-14.

46.Серьогін С.М. Теоретичні засади та основні напрями реформування місцевого самоврядування й децентралізації влади в Україні / С.М. Серьогін, Н.Т. Гончарук // Аспекти публічного управління. - 2015. - №4. - С. 111-120.

47.Сидорчук М. Децентралізація влади: чого очікувати вищій освіті? / М. Сидорчук // Освіта. – 2014. - №24/25. - С. 6-7.

48.Скрипнюк О. Теоретичні засади реформування системи місцевого самоврядування в Україні на сучасному етапі / О. Скрипник // Юридична Україна. — 2010. — № 1. — С.10-15

49.Сухорукова А. Шляхи вдосконалення взаємодії органів місцевого самоврядування та місцевих державних організацій / А. Сухорукова // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – 2008. –Вип. 14. – С.341–346.

50.Тимовєєв С. П. Перспективні напрями використання закордонного досвіду розбудови місцевого самоврядування в Україні / С. П. Тимовєєв// Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – №7. – С.120-123.

51.Тужик В. Місцеве самоврядування в Україні: теоретико-правові аспекти/В.Тужик//Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2009. - №5. – С.66-71.

52.Хорт І. Методологічні проблеми дослідження функцій місцевого самоврядування / І. Хорт // Віче. – 2018. – № 12. – С. 27

53.Хуснутдінов О. Місцеве самоврядування: історія та сучасність / О.Хуснутдінов // Зовнішні справи. – 2010. – № 3-4. – С. 12–15. – № 5-6. - С. 32-36.